

poder absorber de la atmósfera el nitrógeno que le es necesario. Se hace así á la planta más resistente á las intemperies, se activa su desarrollo y sus rendimientos son tambien mayores.

ÁRBOLES FRUTALES.—Todos los Arboles frutales hacen también un consumo bastante considerable de nitrógeno, y el nitrato asociado á los fosfatos y á la potasa ejerce sobre su producción en fruto una influencia de las más favorables. Un árbol aislado, cuyo ramaje cubriría una superficie de 25 metros cuadrados, recibe útilmente 500 gramos de nitrato de sosa, asociados á un kilo 500 de escorias ó de superfosfato y á 400 gramos de cloruro potásico. Esta mezcla debe ser esparcida de Noviembre á Marzo sobre el suelo, el cual es en seguida volteado con la pala ó se le revuelve con la azada.

A los planteles se les da, á la primavera, 200 kilos de nitrato de sosa por hectárea, al voleo.

MARIANO CAPDEVILA Y PUJOL.

JUAN, JUANA ETA JUAKIN

IPUIÑA

Senar emaztion artean
Ez sartu atzik, egon bakean
(Esaera zarra).

Juan zan su-gizonata, Juana joskillea;
Juakiñ euren otseina¹ Juanaren nebea;²
Irurak bizi ziran batera echean,
Jaten ebela naste danak mai batean;
Baita Juan eta Juakiñ egunez lanean
Batera sutegian jarduten zirean;
Koñatu izan arren bata besteakin
Biotzez bizi ziran alkargandik urrin,

(1) Morroya.—(2) Hermano.

Juakiñ biguna legez, Juan zan aiñ gogorra,
 Gerran edan ebana etsayen odola;
 Au gaitik aurkitzen zan galdurik ondrea,
 Deitzen eutsela danak, Juan *Odolzalea*
 Lantzean beiñ oi eutsan andreak igesi,
 Zergaitik lauorrian ikaraz zan bizi;
 ¡Zenbat bider Juakiñek besotik oratu
 Eutsan Juani, ta egiñ eskua geratu!
 Zazpi bat zurraterdi astean astean,
 Bestela bazituan Juanak bizkarrean.

Onez gañera eukan, baita jenioa,
 Munduan gizon askok daukan antzekoa;
 Eukiten ebalako beti iñill poltsa,
 Zeiñ oztu eutsen beiñ ta galdu jakon poza;
 Au gaitik esan eban bazkaltzean mayan,
 «Lapurchoren bat bada gure familian,
 Baldin baneki nor dan alako choria,
 Laster egingo leuskit munduko aldia;
 Baita aginduten dot, norbaitek baleki,
 Eta probauko baleust testigu ta guzti,
 Emongo neuskiola saritzat erdia,
 L'apurrari kendurik ontzako gorria».

.

Diruak zelan danok gaituan poztuten,
 Juakin bere asi zan zerbait autortuten;
 Esan eban: «garbiro ezin nei agertu,
 Choria bakit baña nik nor dan ziurtu;
 Testigu baga baña jakiñ arren ziur,
 Salatuten bear dau batek izan bildur;
 Gañera ez dot nai nik neure arrebea,
 Kreiru baga senarra legez ikustea;
 Juan odol zale dala, andrea lapurra,
 Esan dayen errian ez dot iñok gura;
 Egja da, letorkit gaur ondo dirua,
 Baña ez dot disputan sartu nai burua;
 Obe da pobre eta bakezko mundua,
 Ez diru piskat gaitik jarri inpernua».

.

Onen bestegaz urten egin zan kalera,
 Ordu batak jotean, sartu bearrera;
 Eta mutu egiñik geratu zirean,
 Juan eta Juana berriz mayan suetean;
 Baña gauza bat dago erabagi baga,
 Orduan sukaldean jazo egin zana;
 Iñok ez daki Juanek zergaitik luzatu,
 Eban besua maira, ta kuchilloa artu;
 Baña, Juanak barruan zelan pekatua
 Eukan laster egiñik sayu¹ char gaiztua;
 Oñaztu baten gisan urten zan kalera,
 «Ill nau! ill nau senarrak!» ulu egitera,
 Eta zer gertatzen zan sustoz auzokuak,
 Erlautsetatik legez erle bildurruak,
 Kanporatu zirean, baña lenen Juakiñ,
 Zeñek Juanari eutsan gelditu eragiñ....

Baña, ez eutsanean ikusten zauririk,
 Ez eutsanean jausten ikusten odolirik;
 Itandu eutsan: «Juana, Juanek ¿al deustu miñ?
 —«Miñ ez, baña ak gura ninduan ill egiñ;
 Kuchilloa eskuan artu dabenean,
 Igesi ezpaneutsa aide gogorrean;
 Onezkero ¡ay! Juakiñ joanda nenguan,
 Ez dakit ze lekutan an beste munduan!»

.
 Ur tantak arriari ekiñ eta ekiñ,
 Zuloa oi badeutse denporeaz egin!
 Akuloak kiñadak emonik zarratu,
 Idirik astunenak oi badauz bizkortu;
 Ta chitarrak badaki erri bat sututen,
 Itz miñok Juakiñegan ¿zer egingo eben?

Au zelan aurkitzen zan oso aseturik,
 Koñatuen gauzakaz gañez eragiñik;
 Kontua garbiago Juanek jakin baga,
 Ikusitean Juana ill gura ebala,
 Kabelai bat legeche chorichoagana,

(1) Sayua=juicio.

Erpeakaz arturik irunstera dana;
 Alanche bardin bardin, Juakiñ bereala,
 Arrebea negarrez atzetik ebala,
 Chimistea duiñ ariñ Juanen sukaldera,
 Sartu zan atzamarrak saman ezartera.

.....
 Kaleko jente dana ¡o! baña ze larri!
 Juakiñen asarreak ebala ipiñi!
 Zek urtengo ete eban egozan ikara,
 Esaten eben danak: «Juan gaur galdua da»

.....
 Au da baña andia, sinistzen ¡ze gacha!
 Munduan gertatzen da amaikacho gauza;
 Au jakitean zurtzen ez dana guztia,
 Diñot ez dala gizon, dala mugarria;
 Ez al jakon abiau Juakin errietan,
 Baita besoa zerbait goruntza altzetan;
 Bestetara jarririk Juanak beletea;
 Bere senar Juanegaz arturik partea,
 Mutill gisajoari biak eutsen ekiñ,
 Zurrau zurrau eginda oyan eben etziñ.

.....
 Era noz arteraño an egon zan Juakiñ?....
 Urte bian ta iñok au ez eban jakiñ.

.....
Senar emaztietan atzik ez sartzeko.
Esaerea da ta ez da aztuteko.

FELIPE ARRESE TA BEITIA.

Ochandion, 1895-ko urtean.

